

УДК 338.48:656.7.025.2

СТАТИСТИЧНІ ПОКАЗНИКИ ЯК ОСНОВНИЙ КРИТЕРІЙ РОЗВИТКУ РИНКУ АВІАЦІЙНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

*Зима О. Г. – к.е.н., доцент,
Штереверя А. В. – к.е.н., викладач,
Підгайна В. О. – студентка (ХНЕУ)*

Досліджено та вивчено показники міжнародних туристичних потоків, що визначаються як туристичні прибуття та доходи від туристичних прибуттів, проблеми їх статистичного обліку, а також оцінено їх кількісний та якісний склад, що дозволяє охарактеризувати економіку туризму.

Ключові слова: міжнародні туристичні потоки, міжнародні пасажирські авіаційні перевезення, статистика туристичних потоків.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими та практичними завданнями. Проблеми статистичного обліку є центральними у дослідженнях туристичної діяльності, адже саме статистичні показники розвитку туризму відображають його еволюцію у національному господарстві та дозволяють оцінити його економічний внесок. Дослідження міжнародного туризму потребує кількісних показників, що базуються на статистичних даних. Всесвітньою організацією туризму (ЮНВТО) прийнято розглядати практику досліджень та детального статистичного огляду в'їзного туризму за такими головними напрямками як кількість іноземних туристів та обсяг надходжень від міжнародних прибуттів. Статистика міжнародних прибуттів, як кількісний показник світових туристичних потоків, групується за певними принципами. Однією з таких груп є класифікація в залежності від виду транспорту, тому проблема кількісного аналізу саме міжнародних пасажирських авіаційних перевезень, як найбільшого світового перевізника, визначила актуальність даної статті.

Об'єктом дослідження є міжнародні туристичні потоки, предметом – міжнародні пасажирські авіаперевезення як важлива складова туристичних потоків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою дослідження міжнародних туристичних потоків займаються фахівці Всесвітньої туристичної організації, Світової Ради з питань подорожей та туризму, Міжнародної організації з питань цивільної авіації та багато інших. Окрім цього, окреслена проблема має своє теоретичне та практичне вирішення в працях таких вчених, як: Александрова А. Ю. [1], Любіцева О.О. [2], Сенін В.С. [3], Квартальнов В.О. [4], Годфрі Харріс та Кеннет М. Кац [5], Папірян Г. А. [6] та ін. В їх роботах викладені теоретичні засади щодо

статистики міжнародних туристичних потоків, сформульовані загальні методичні принципи збору та обробки статистичної інформації.

Виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Статистичні показники авіаційних перевезень є основним критерієм, що характеризує розвиток ринку міжнародної та внутрішньої авіації.

Формування цілей статті. Метою роботи є дослідження та вивчення статистичних показників міжнародних авіаційних перевезень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Статистика туристичних потоків та статистика туристичних доходів і витрат є два основні розділи статистики міжнародного туризму. Важливими показниками туристичних потоків є кількість прибуттів (відбуттів) та тривалість перебування. Кількість прибуттів (відбуттів) становить число зареєстрованих туристів, що прибули до тієї чи іншої країни (вибули з неї) за певний проміжок часу, зазвичай календарний рік. Статистика прибуттів (відбуттів) є кількісним показником світових туристичних потоків та групується за метою подорожі, видами транспорту, місяцями заїздів, регіонами та країнами походження туристів. Статистика туристичних доходів та витрат складає вартісну оцінку туризму, яка необхідна для вивчення його впливу на національну економіку, а саме платіжний баланс країни [1].

Кількісна та вартісна оцінка міжнародних туристичних потоків полягає у наступних результатах. Згідно до статистичних показників, що представлені у звіті ЮНВТО, у 2009 році міжнародні туристичні прибуття склали 880 млн. дол., що на 4.2% менше, ніж у попередньому році. При цьому дохід від міжнародних туристичних прибуттів становить 853 млрд. дол. США, що на 5,7% менше, ніж у 2008 році (рис.1) [7].

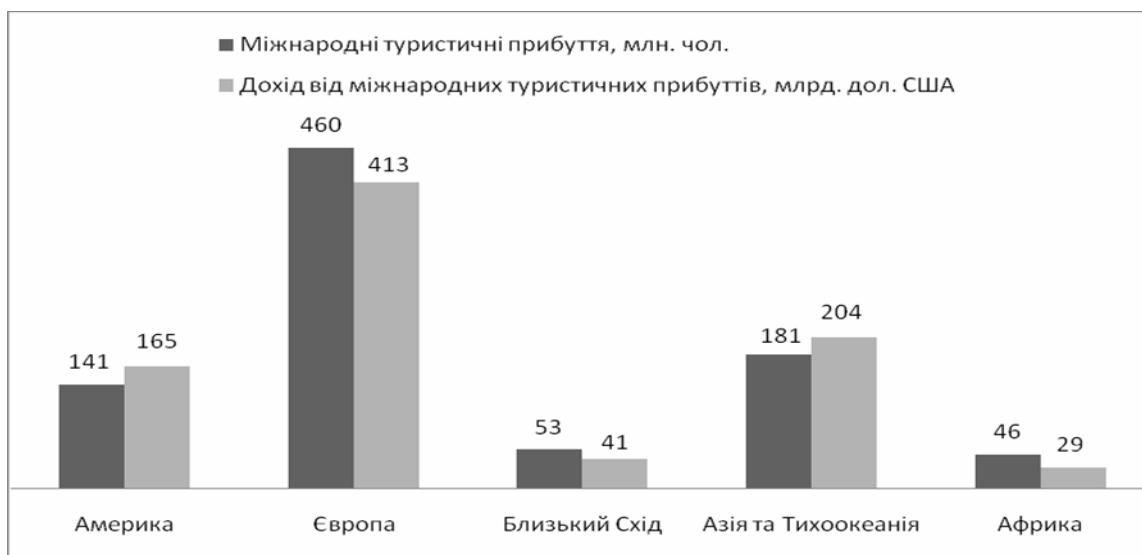

Рисунок 1 - Показники розвитку туризму у 2009 році

Розглядаючи окремо кожний із туристичних макрорегіонів світу, маємо наступну ситуацію. Найбільшу частку у показнику міжнародних туристичних прибуттів займає Європейський макрорегіон, що становить 52%, при цьому частка у доходу від міжнародних туристичних прибуттів у 2009 році склала 49%. Друге місце посідає макрорегіон Азія та Тихоокеанія, що становить 21% та 24% відповідно. Останнє місце займає Африканський макрорегіон, частка якого у міжнародних туристичних прибуттях та доходу від них становить 5% та 3% [7].

У 2008 році у структурі міжнародних туристичних потоків за видами транспорту найбільшу частку займають авіаційні перевезення, що складають 52% від всіх міжнародних становлять 6,2 млн. чол. (рис.2) [8].

перевезень, перевезення автомобільним транспортом складають 39%, водним транспортом – 6% та залізничним – 3% [7].

Ситуація на українському ринку пасажирських перевезень значно відрізняється від світових показників. Так, у 2008 році пасажирські перевезення за всіма видами транспорту склали 8331,2 млн. чол., що на 12,7% більше, ніж у 2009 році. При цьому, найбільшу частку у структурі займають автомобільні перевезення – 4368,7 млн. чол., що на 8,1% більше, ніж у 2009 році, друге місце посідають залізничні перевезення – 445,6 млн. чол., що на 4,4% більше, ніж у 2009 році, перевезення водними видами транспорту складають 8,9 млн. чол., авіаційні перевезення

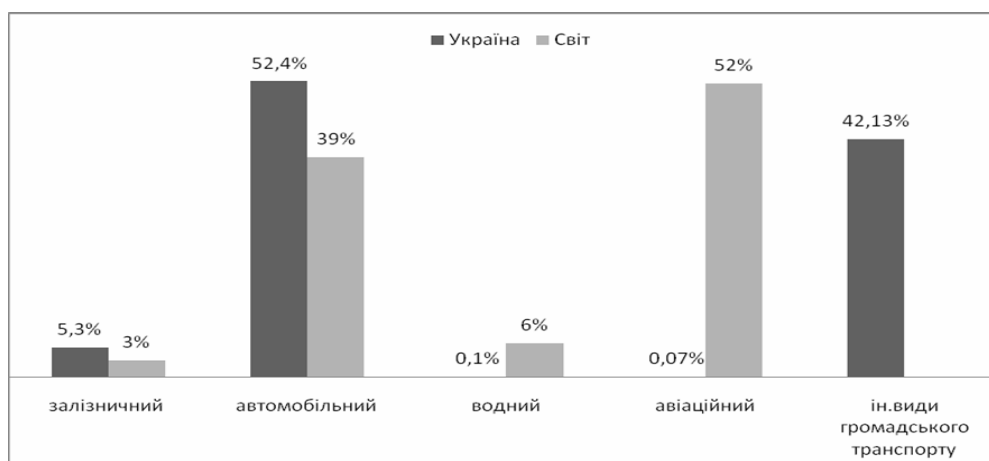

Рисунок 2 - Структура туристичних потоків за видами транспорту у 2008 році

У 2009 році загальна кількість пасажиро-перевезень країн-членів Міжнародної організації цивільної авіації (ІСАО) склала 2277 млн. чоловік, що на 0.7% менше, ніж у 2008, при цьому кількість

міжнародних пасажиро-перевезень у загальній частині туристичного потоку складає 872 млн. чоловік, що на 2.1% менше, ніж у попередньому році. Найбільший об'єм авіаперевезень

спостерігається у Американському макрореґіоні, що складає 38,3% від загального об'єму, Європейський макрореґіон складає 28%, Азія і Тихоокеанія – 27,5%, Близький Схід – 4,1%,

Африканській макрореґіон – 2,1%. Згідно до прогнозів ІКАО очікується збільшення об'єму міжнародних авіап перевезень у 2010 році приблизно на 3,3% (рис.3) [9].

Рисунок 3 - Загальний об'єм авіап перевезень у 2009 році, тис. чоловік

Згідно до попередніх розрахунків, у 2009 році 25 найбільших аеропортів світу здійснили обслуговування більш, ніж 1 217 млн. пасажирів. Протягом цього періоду відповідні аеропорти, 12 з яких розташовані у Північній Америці, 5 у Європі, 7 у Азії та 1 на Близькому Сході, також здійснили 11,5 млн. авіатранспортних операцій. З 2002 року до 2009 року кількість комерційних авіатранспортних повітряних суден, що знаходяться у експлуатації, зросло приблизно на 18% [9].

Відповідно до інформації, представленої у щорічній доповіді ІКАО, у 2009 році перше місце у загальному об'ємі авіап перевезень займають США з показником у 1227573 млн. пасажиро-кілометрів, що на 4% менше, ніж у 2008 році, при цьому міжнародні авіап перевезення склали 372738 млн. пасажиро-кілометрів, що на 5% менше, ніж у попередньому році. Серед 101 країни, що мають місце у цьому рейтингу, Україна займає 55 місце з показником загальної кількості авіап перевезень у 5958 млн. пасажиро-кілометрів, що на 9% менше, ніж у попередньому році та 56 місце за міжнародними авіап перевезеннями, що склали 5366 млн. пасажиро-кілометрів. Таким чином, частка України у загальній кількості авіап перевезень серед 101 країни становить 0,14% та у загальній кількості міжнародних авіап перевезень – 0,2% [9].

Зниження пасажиропотоку у 2009 році обумовлено, перш за все, негативними тенденціями минулого 2008 року, який супроводжувався фінансовою кризою, нестабільною епідеміологічною та метеорологічною ситуацією, що викликало падіння

попиту на авіап перевезення туристичного характеру та бізнес авіації. Основною тенденцією сучасних процесів у галузі авіації є розширення кордонів повітряного простору шляхом продовження на різних рівнях процесу лібералізації у сфері регулювання міжнародного повітряного транспорту. Таким чином, двосторонніми угодами про повітряний простір у рамках концепції «відкритого неба» та регіональними лібералізованими угодами та домовленостями охоплено близько 32% пар держав, між якими здійснюються безпересадкові міжнародні перевезення та майже 57% запропонованих рейсів [9].

На двосторонньому рівні 18 країн уклали 14 нових угод про «відкрите небо». У результаті загальна кількість угод, в яких приймає участь 101 країна, склали 167. Ці угоди забезпечують повний доступ до ринків без обмежень за пунктами призначення, правам на маршрути, провізної ємкості, кількості рейсів, спільному використанню кодів та тарифів [9].

Авіаційна галузь України у 2009 році зіткнулася з тим ж проблемами, що і Світова авіація. У 2009 році за даними Держаної авіаційної адміністрації України регулярні пасажирські перевезення виконували 11 українських авіакомпаній до 44 країн світу. В той же час до України виконували регулярні польоти 45 іноземних авіакомпаній з 32 країн світу. Комерційні рейси вітчизняних та іноземних перевізників обслуговували 28 українських аеропортів та аеродромів [8]. Згідно до інформації Державної авіаційної адміністрації, станом на

14.04.2010 р., в Україні діє 42 аеропорти та аеродроми, 17 з яких мають статус міжнародних [11]. Найбільшим аеропортом України є міжнародний аеропорт Бориспіль. Порівняно з 2008 роком пасажиропотоки через аеропорти України скоротилися на 16,2%, поштово-вантажопотоки – на 24,1% та склали відповідно 9 млн. пасажирів та 39,7 тис. тонн. Загальне падіння

кількості пасажиропотоків було викликане скороченням перевезень з аеропорту Бориспіль на 13%, з аеропорту Симферопіль на 12,2%, з аеропорту Одеса – 17,3%, Донецьк – 27,1%, Львова – 15%, Дніпропетровська – 23,8%, скорочення пасажиропотоку через міжнародний аеропорт Харків є на рівні 36,7% (рис.4) [10].

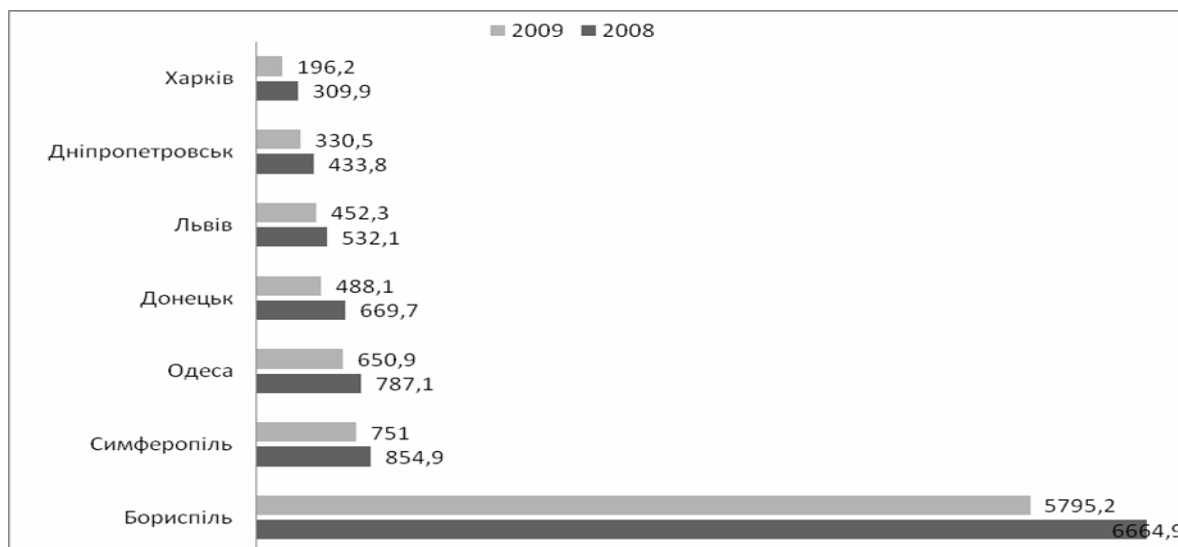

Рисунок 4 - Потоки пасажирів через основні аеропорти України, тис. чоловік

Частка авіаційних перевезень пасажирів Харківського міжнародного аеропорту у загальній структурі перевезень українськими аеропортами у 2009 році склала 2,2%. Даний показник дозволяє зайняти аеропорту Харків 7-ме місце серед провідних аеропортів України [10].

За січень-квітень 2010 року спостерігається значна тенденція до збільшення пасажиропотоків

на рівні 30-40% у порівнянні зі звітним періодом 2009 року (рис.5) [10]. За прогнозами, до 2011 року планується збільшення обслуговування пасажиропотоку на рівні 650 тис. чоловік на рік за рахунок відкриття нового терміналу, а також будівництва нової злітно-посадкової полоси, що дозволить приймати повітряні судна типу Airbus A-320 та Boeing B-737 [12].

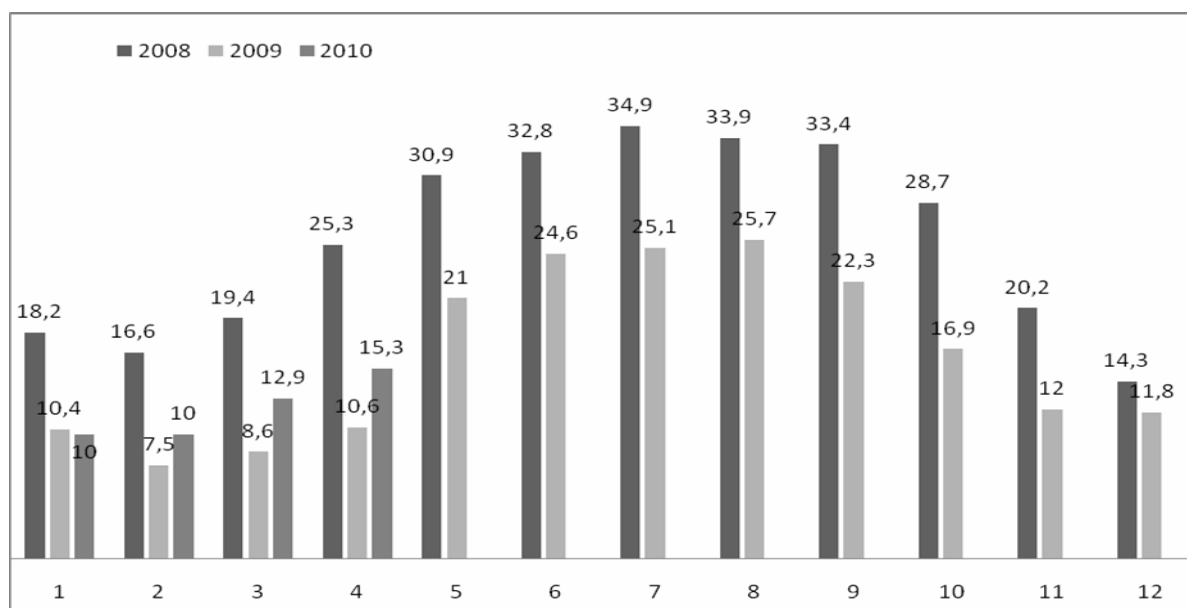

Рисунок 5 - Кількість обслугованих пасажирів за місяцями, тис. чоловік

Розглядаючи структуру даних, стосовно здійснених рейсів з міжнародного аеропорту Харків за період січень-квітень 2009 року та 2010

року, можемо зазначити про переважання міжнародних рейсів над внутрішніми на рівні 7,3% у 2009 році та 9,9% у 2010 році (рис.6) [12].

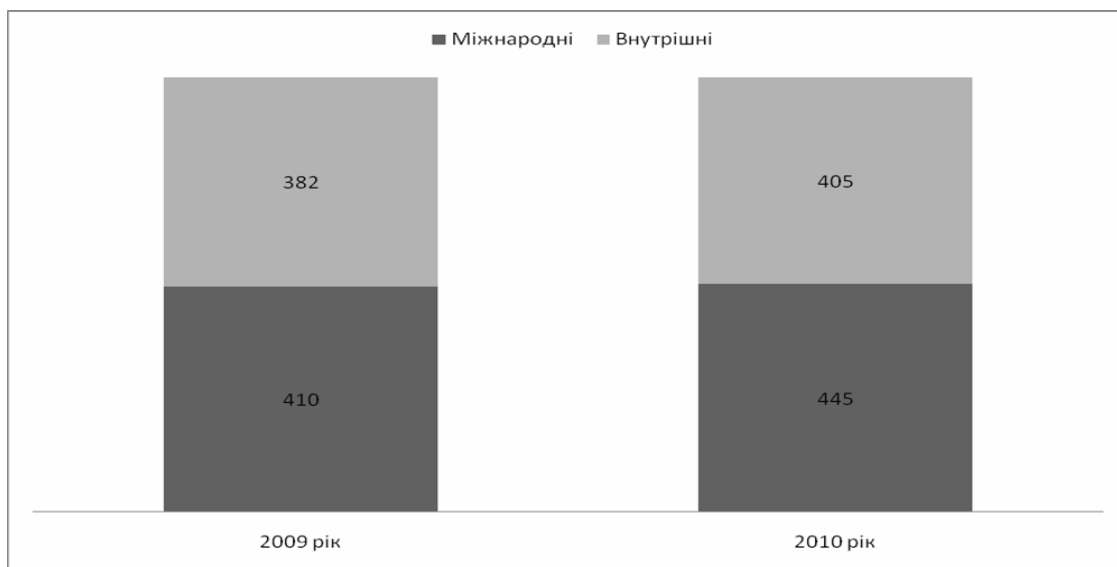

Рисунок 6 - Структура здійснених рейсів за січень-квітень 2009/2010 років, міжнародний аеропорт Харків

Структура здійснених авіаперевезень з міжнародного аеропорту Харків за видами авіарейсів формується регулярними рейсами, чартерними та бізнес-авіацією. Найбільшу частку у період з січня-квітня 2009 та 2010 років займають регулярні авіаперевезення, що складають 49,4% та 51,1% відповідно. Кількість регулярних рейсів має тенденцію до збільшення на рівні 22%. Чартерні авіаперевезення у загальній кількості рейсів

складають 30,3% та 37,8% відповідно до років зазначеного проміжку часу, при чому чартерні перевезення у загальній структурі авіаперевезень у 2010 році збільшилися на 24,6%. Структура туристичних потоків, здійснених з використанням бізнес-авіації за січень-квітень 2010 року має різке падіння на рівні 54%, та складає у загальній структурі авіаперевезень лише 8,7% (рис.7) [12].

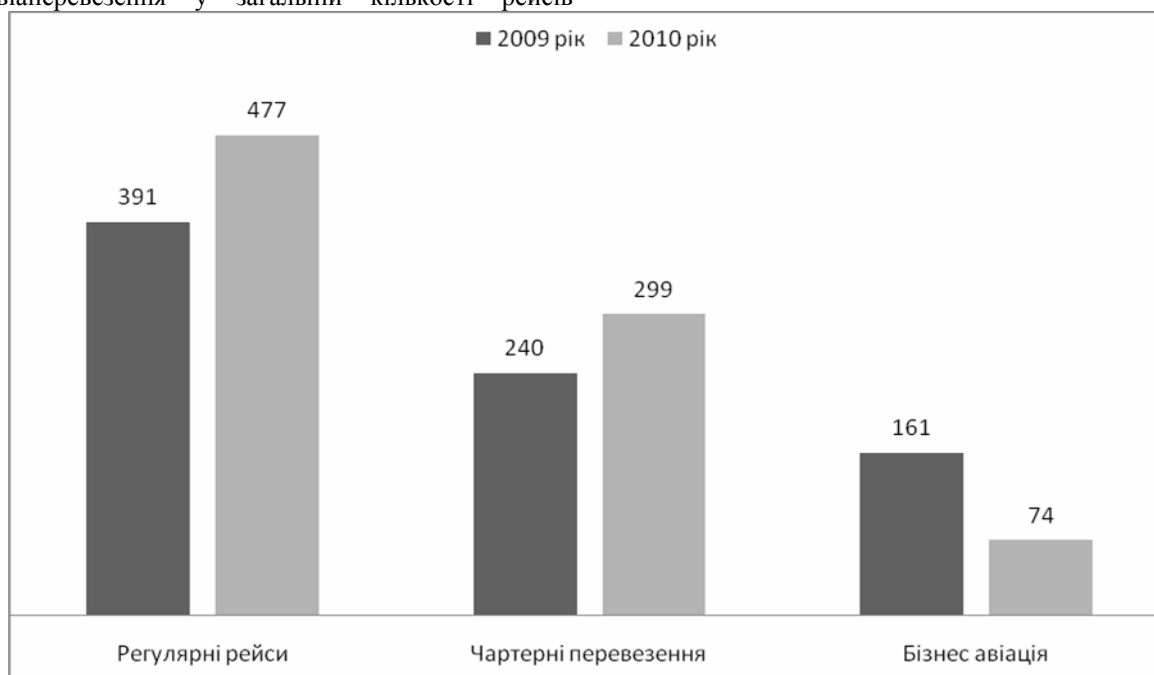

Рисунок 7 - Структура здійснених рейсів за січень-квітень 2009/2010 років, міжнародний аеропорт Харків

Висновки даного дослідження і перспективи подальших робіт. Таким чином, у роботі автором були дослідженні та вивчені такі основні розділи статистики міжнародного туризму, як міжнародні туристичні потоки та туристичні доходи і витрати. Зокрема, були детально розглянуті статистичні показники міжнародних авіаційних перевезень як важливої складової статистики міжнародного туризму. Для реалізації поставленої мети, автором були охарактеризовані основні світові показники розвитку туристичної діяльності, відповідно до яких спостерігається зменшення як міжнародних туристичних прибуттів, так і відповідно доходів від них. Також, був оцінений стан міжнародних пасажирських авіаперевезень, що дало можливість визнати авіаційний транспорт як провідний з поміж інших видів переміщення та детально розглянутий пасажиропотік через провідні аеропорти України, що дозволило виділити міжнародний аеропорт Харків на сьоме місце. Ця ситуація кардинально відрізняється при більш детальному огляді структури туристичних потоків України за видами транспорту, де найбільшу частку займають автомобільні перевезення, при цьому авіаційні перевезення України залишаються на останньому місці. Перспектива подальшої роботи полягає у розробці основ сталого розвитку міжнародних пасажирських авіаційних потоків як на ринку України, так і у Харківській області до 2020 року, що є можливим у рамках програми Президента України В. Ф. Януковича «Україна – для людей» [13].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Александрова А. Ю.* Международный туризм [Текст] / А. Ю. Александрова. – М. : Аспект Пресс, 2002. – 470 с.

Аннотация. На сегодняшний день актуальными являются проблемы исследования и изучения международных туристических потоков, которые определяются как туристический поток – туристические прибытия и туристический поток – доходы от туристических прибытий и характеризуют экономику туризма. Оценить количественный и качественный состав туристических потоков возможен с помощью статистического учета международного туризма.

Ключевые слова: международные туристические потоки, международные пассажирские авиационные перевозки, статистика туристических потоков.

Summary. Problems of researching and analysis of the international tourists' flows are very important nowadays. They define as tourists' flows – tourists' arrivals and tourists' flows – incomes from tourists' arrivals and describe the economy of tourism. The assessing of quantitative and qualitative structure of the tourists' flows is possible by means of international tourism statistical accounting.

Key words: international tourists flows, international passengers air traffic, statistics of the tourists flows.

*Рецензент д.е.н., професор ХНЕУ Пулипенко А.А.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.*

2. *Любичева О. О.* Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) [Текст] / О. О. Любичева. – 3-є вид., перероб. та доп. – К. : Альтерпрес, 2006. – 430 с.

3. *Сенин В. С.* Организация международного туризма [Текст]. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 398 с.

4. *Квартальнов В. А.* Туризм [Текст]. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 320 с.

5. *Харис Г.* Стимулирование международного туризма в XXI веке [Электронный ресурс] / К. М. Кац. – Режим доступа : http://tourlib.net/books_tourism/world_tur.htm.

6. *Папирян Г. А.* Международные экономические отношения. Экономика туризма / Г. А. Папирян. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 208 с.

7. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unwto.org> //.

8. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua> //.

9. Офіційний сайт Міжнародної організації цивільної авіації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.icao.int> //.

10. Офіційний сайт державного підприємства «Міжнародний аеропорт Бориспіль» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbp.com.ua> //.

11. Офіційний сайт Державної авіаційної адміністрації України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukravitrans.gov.ua> //.

12. Офіційний сайт Міжнародного аеропорту Харків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hrk.aero> //.

13. Добкін М. М. Основи сталого розвитку Харківської області до 2020 року: науково-практична доповідь [Текст] / М. М. Добкін, С. І. Чернов, Г. А. Кернес, Ю. А. Сапронов, В. С. Пономаренко, М. О. Кизим, С. В. Авершин. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2010. – 508 с.